

Dilan Yeşilgöz-Zegerius
Minister van Veiligheid en Justitie
Postbus 20301; 2500 EH Den Haag

Eric van der Burg
Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,
Postbus 20301; 2500 EH Den Haag

Amsterdam, 1 december 2022

Geachte minister Yeşilgöz-Zegerius en staatssecretaris Van der Burg,

Tijdens de JBZ Raad op 8 en 9 december staat het voorstel op de agenda voor een Verordening Instrumentalisering Asiel en Migratie. Via deze brief willen wij graag onze grote zorgen uiten over dit voorstel, dat verregaande consequenties kan hebben voor onze werkzaamheden als Artsen zonder Grenzen (AzG) op gebied van humanitaire hulp voor migranten en asielzoekers, inclusief ten behoeve van Search and Rescue (SAR) met ons schip Geo Barentz.

Instrumentalisering

Het voorstel is een reactie op de zogenaamde van “instrumentalisering” van migratie door een derde land voor geo-politieke doeleinden. Het Verordeningvoorstel hanteert echter een uiterst brede definitie van instrumentalisering, waarmee het lidstaten erg makkelijk gemaakt wordt om het toe te passen op veel situaties om zo van bestaand EU-asielrecht af te wijken, inclusief wellicht het ontzeggen van toegang tot hun territorium voor mensen die bescherming en asiel zoeken; toegang tot opvang conform minimum EU-standaarden; en terugkeer. Dit geldt ook voor degenen die ontscheept zijn na een SAR-operatie. In uw brief aan de Tweede Kamer¹ benoemt u terecht het belang van een heldere, duidelijke definitie van instrumentalisering.

- Het is problematisch dat het Verordeningvoorstel een brede definitie van instrumentalisering hanteert zonder minimale drempel of duidelijke criteria te benoemen voor het activeren van de Verordening op een wijze die garanties biedt voor fundamentele rechten van migranten en vluchtelingen.

Non-state actors

Het Verordeningvoorstel refereert aan een situatie van instrumentalisering wanneer een *“non-state actor encourages or facilitates the movement of third-country nationals or stateless persons with the aim of destabilizing the Union or a Member State where such actions are liable to put at risk essential functions of a Member State including the maintenance of law and order or the safeguard of its national security.”*

¹ 28 november, geannoteerde agenda van de bijeenkomst van de Raad Justitie en Binnenlandse Zaken, 8 en 9 december.

De term “non-state-actor” is opnieuw ook niet gedefinieerd en kan door lidstaten gebruikt worden als verwijzing naar ngo’s die humanitaire hulp verstrekken, bijvoorbeeld via SAR-operaties. Lidstaten kunnen het hierboven benoemde argument van nationale veiligheid of “law and order” gebruiken om te onderbouwen dat AzG’s SAR-operaties neerkomen op instrumentalisering.

Dit is geen hypothetisch scenario: Italië heeft vergelijkbare taal al gebruikt in zijn Interministeriële Decreet van 5 november 2022 gericht tegen het AzG-schip Geo Barentz. Dit past in het Italiaanse patroon van de afgelopen jaren, waarin ngo’s actief op gebied van SAR te maken hadden met systematische criminalisering van medewerkers en activiteiten, via bijvoorbeeld legale stappen, administratieve detentie en discriminatoire quarantaine-maatregelen.

- Het is problematisch dat het Verordeningvoorstel ruimte biedt om ngo’s zoals AzG, die via SAR-operaties levensreddende hulp bieden aan migranten en asielzoekers, te beschouwen als non-state actors bij de instrumentalisering van migranten. Dit vergroot het risico op het belemmeren en mogelijk het verder criminaliseren van het werk van ngo’s als AzG en onze medewerkers.

Overigens bestaat op basis van de onduidelijke definitie ook het risico dat lidstaten commerciële en vissersschepen als “non-state-actor” beschouwen. Dit kan ertoe leiden dat zij meer geneigd zullen zijn om weg te kijken als zij mensen in nood op zee zouden moeten helpen.

Autorisatieprocedure

Ngo-schepen die SAR-operaties uitvoeren, informeren de relevante Rescue Coordination Centers altijd over elke stap die zij nemen. Zij vragen om een veilige plaats om overlevenden te ontschepen en wachten totdat zo’n plaats wordt toegewezen. Via de Europese Commissie en de Europese Raad, kunnen lidstaten de autorisatieprocedure uit het Verordeningvoorstel gebruiken om het toewijzen van een veilige plaats voor ontschepping van SAR-operaties te vertragen, of zelfs om toewijzing te weigeren, indien een instrumentaliseringssituatie wordt uitgeroepen.

- Het is problematisch dat het Verordeningvoorstel lidstaten alle ruimte geeft, en hen zelfs aanmoedigt, om hun wettelijke verplichtingen onder internationaal recht te ontlopen om mensen in nood een veilig heenkomen toe te wijzen. Dit zal mogelijk vaker leiden tot humanitair onaanvaardbare situaties waarin mensen nog langer aan boord moeten wachten op ontschepping.

Geen goed voorstel

Het Verordeningvoorstel bevat zeer problematische maatregelen die negatief zouden kunnen uitwerken op SAR-missies van AzG en andere ngo’s. Dit staat op gespannen voet met de waarden waar de EU voor zegt te staan. Het ondermijnt op termijn het tot stand brengen van een Gemeenschappelijk Europees Asiel Stelsel gebaseerd op menselijke waardigheid (artikel 1 in het Handvest van de Grondrechten van de EU) en op internationaal rechtelijke principes. Het voorstel is vaag en multi-interpretabel. De maatregelen in het voorstel zijn in de praktijk al eerder gebruikt om toegang tot en verstrekking van humanitaire hulp aan asielzoekers en migranten te belemmeren. Zij kunnen door lidstaten worden gebruikt om ngo’s te criminaliseren die via SAR-operaties mensen in nood op zee redden die recht hebben om naar een veilige plek te worden overgebracht.

Wij hebben begrepen dat gelijkgezinde lidstaten als Duitsland, België en Luxemburg twijfels hebben bij het Verordeningvoorstel.

- We bepleiten dat Nederland zich, samen met gelijkgezinde landen, inzet om te voorkomen dat er tijdens de a.s. JBZ-Raad een Raadspositie wordt ingenomen over het Verordeningvoorstel Instrumentalisering.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Judith Sargentini', with a stylized flourish at the end.

Judith Sargentini
Directeur voor Nederland
Artsen zonder Grenzen

cc. VKC Justitie en Veiligheid